Biblioteca Sfântului Sinod. Istorie şi actualitate

Arhim. dr. POLICARP CHIŢULESCU
Biblioteca Sfântului Sinod
Bucureşti

Abstract

The Library of the Holy Synod - A Historical and Contemporary Perspective

The Library of the Holy Synod was established in 1872 as a documentation center for the Romanian Orthodox bishops. The collections were formed from donations and various purchases. The library has been operating since 1912 in the Palace of the Holy Synod at Antim Monastery. Between 1959 and 1977, under the rule of Patriarch Justinian Marina, the library was reorganized based on scientific criteria and provided with appropriate facilities. Nowadays, the Library of the Holy Synod has valuable collections of manuscripts, old books and periodicals and also modern theological books. The library has also a laboratory for book repair and restoration and it is open to the interested public. Exhibitions, book launches and international scientific colloquia are organized each year.

Keywords: *library, manuscripts, the Holy Synod*

Vechi Biblioteci ecleziastice şi bibliofili temeluitori ai Bibliotecii Sfântului Sinod

Biserica Ortodoxă Română constituie leagănul spiritualităţii, culturii şi civilizaţiei româneşti. Ea a creat şi promovat valorile şi activităţile care au avut ca punct de plecare frumuseţea interioară a omului, răsărită din credinţă şi meditaţie. Astfel, în chip firesc, cultura a izvorât din cult.[1]

[1] O etapă iniţială a cercetării noastre asupra istoricului Bibliotecii sinodale a fost tipărită în anul 2011, în lucrarea noastră ***Cărţi din bibliotecile medievale***

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

În pridvorul Bisericii au luat fiinţă întâiele ateliere de copişti şi traducători, şcolile şi tiparniţele care au dat la lumină primele tipărituri din ţara noastră. Românii au avut grijă şi de confraţii lor ortodocşi din lumea orientală, dar şi din alte regiuni, aflaţi sub apăsătorul jug otoman, trimiţându-le cu dărnicie cărţi în limba lor, precum şi material tipografic pentru a le cultiva credinţa şi speranţa unei eliberări, atât spirituale, cât şi etnice. Adeseori, străini pribegi, din fostul Bizanţ, s-au adăpostit în casele intelectualilor primitori de la noi care le-au dat posibilitatea de a-şi dezlănţui şi cultiva talentul creator.

Găsim cu totul firească localizarea primelor biblioteci româneşti în cadrul aşezămintelor mănăstireşti, deoarece călugării au fost primii oameni de cultură ai românilor.[2]

Biblioteca Sfântului Sinod din Bucureşti se află în fostul Palat al Sfântului Sinod, din incinta Mănăstirii Antim. Ea este continuatoarea vechii biblioteci a Mitropoliei şi deţine, înainte de toate, un fond bogat de manuscrise şi de carte veche românească şi străină. La cercetarea acestora, în vederea alcătuirii unui catalog, s-au descoperit multe exemplare care poartă marca de proprietate a unora dintre cei mai cunoscuţi şi mai pasionaţi colecţionari de carte: Stolnicul Constantin Cantacuzino, Nicolae Mavrocordat, fără a neglija strădaniile de a aduna cărţi ale mitropoliţilor Ţării Româneşti Teodosie, Antim Ivireanul, Neofit Cretanul etc., consemnate pe filele volumelor.

Sunt necesare unele precizări în legătură cu înfiinţarea bibliotecii Mitropoliei, dat fiind faptul că s-au emis diverse păreri despre acest moment. Nu există un document care să ateste, în mod clar, începutul ei, dar nu este greu de presupus că ierarhii şi mănăstirile aveau pe lângă sine un

româneşti păstrate în Biblioteca Sfântului Sinod. În textul de faţă reluăm unele idei, dar sub o formă revizuită şi mult dezvoltată.

[2] V. Vătăşianu, ***Istoria artei feudale în Ţările Române***, Bucureşti, 1959 (cuprinde o largă prezentare a creaţiei artistice din jurul mănăstirilor româneşti) apud. Barbu Teodorescu, ***Cultura în cuprinsul Mitropoliei Ungrovlahiei, A. Cărturari, tipografi…***, în ***Biserica Ortodoxă Română***, 1959, nr. 7-10, p. 827.

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

fond de carte, cel puţin pentru săvârşirea slujbelor, cărţi care nu sunt deloc puţine. Călugării au copiat şi imprimat în tipografii foarte multe scrieri ale Părinţilor Bisericii, volume care se păstrau „*spre folosul de obşte*," cum găsim scris pe cărţile şi manuscrisele de la Mănăstirea Căldăruşani. Tipăriturile s-au păstrat alături de bogatele fonduri de manuscrise, formând biblioteci cum sunt, de exemplu, cele de la mănăstirile Bistriţa vâlceană şi Hurezi sau de la Episcopiile Râmnicului şi Buzăului. Au rămas în istorie colecţiile de manuscrise şi cărţi de la mănăstirile Dălhăuţi, Poiana Mărului, Cernica, Ghighiu, Curtea de Argeş, Cozia etc.

Cu toate că s-a afirmat că vechea bibliotecă a Mitropoliei este *probabil anterioară sec. al XVIII-lea*,[3] s-a insistat pe faptul că bazele acestei biblioteci au fost puse de către mitropolitul Neofit Cretanul, conform afirmaţiilor ierarhului,[4] care i-a clădit şi un loc[5] anume. Subliniem, totuşi, că Mitropolia Ţării Româneşti are o bibliotecă mai veche de secolul al XVIII-lea, deoarece în Biblioteca Sfântului Sinod există cel puţin 20 de volume cu însemnările mitropolitului Teodosie (1668-1672; 1679-1708), unele dintre aceste însemnări fiind făcute încă din 1668.[6] Cercetând aceste înscrisuri, reiese că ierarhul cumpăra cărţi şi, totodată, primea donaţii de la persoane de vază. Nu toate cărţile semnate de el se folosesc la strană, în biserică, ceea ce

[3] Marta Anineanu, ***Din istoria bibliografiei româneşti. Catalogul sistematic din 1836 al bibliotecii Mitropoliei din Bucureşti***, în vol. ***Studii şi cercetări de bibliologie***, 1955, I, Bucureşti, Ed. Academiei R.S.R., p. 113.

[4] ***Ibidem***, p. 114.

[5] Presupunem că este vorba de încăperea boltită, cu ziduri groase, de cărămidă, aflată pe latura de vest a paraclisului Reşedinţei Patriarhale (refăcut de Nicolae Mavrocordat în 1723), în care a funcţionat biblioteca Reşedinţei Patriarhale.

[6] Marta Anineanu citează însemnările mitropolitului Teodosie din 1700 şi 1701 de pe volumele cuprinzând ***Vieţile sfinţilor*** tipărite în Lavra Pecerska, Kiev în 1700, art. cit. p. 113, dar noi am descoperit note datând din 1668, 1683 şi 1692, o parte fiind publicate în lucrarea noastră ***Cărţi din bibliotecile medievale...***, passim.

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

înseamnă că mitropolitul avea, în mod firesc, o bibliotecă personală, care a rămas după moarte în proprietatea Mitropoliei.

În aceeaşi situaţie se află şi cărţile mitropolitului Antim Ivireanul (1708-1716), al cărui ex-libris l-am identificat pe mai multe tipărituri greceşti. El a semnat pe foaia de titlu în greceşte: „*din ale lui Antim, episcopul Râmnicului (1705-1708).*"[7] De altfel, Sfântul Antim a prescris în ***Diata*** sa (cap. 18) o anumită rânduială pentru felul în care trebuia să se realizeze împrumutul de carte din biblioteca pe care el însuşi o înfiinţase la ctitoria sa, Mănăstirea Tuturor Sfinţilor, în care el lăsase cărţi greceşti şi româneşti.

Totuşi, cea mai importantă contribuţie la cristalizarea bibliotecii Mitropoliei a avut-o mitropolitul Neofit Cretanul (1738-1754). Acest ierarh grec, originar din insula Creta, odată venit în Ţara Românească, l-a impresionat, prin ştiinţa şi cultura sa, pe domnitorul Constantin Mavrocordat (1735-1741), astfel încât a ajuns dascăl al lui Alexandru, fiul acestuia.

Mitropolitul Neofit a organizat un locaş special pentru o bibliotecă a Mitropoliei, pe care a îmbogăţit-o chiar cu volume din biblioteca lui Nicolae Mavrocordat, date lui ca plată, pentru nişte datorii, de către Constantin Mavrocordat, fiul moştenitor al domnitorului.

Unele volume din Biblioteca Sfântului Sinod, provenite din vechea bibliotecă a Mitropoliei, poartă ex-librisul mitropolitului Neofit, cu afurisirea celor care le-ar înstrăina. Se cunoaşte faptul că Biblioteca Naţională de la Sf. Sava a primit, în 1836, o parte din cărţile vechii biblioteci a Mitropoliei, iar în 1868 o altă parte a ajuns la Seminarul Central din Bucureşti.

Începuturile Bibliotecii Sfântului Sinod

Unirea Principatelor Române, petrecută în 1859, a determinat iniţierea unor demersuri în privinţa constituirii unui for bisericesc superior unic pentru cele două Mitropolii: cea a Ţării Româneşti şi cea a Moldovei. Acest

[7] Arhim. Policarp Chiţulescu, ***Noutăţi despre biblioteca Sf. Antim Ivireanul***, în Ziarul ***Lumina*** al Patriarhiei Române, 25 nov. 2010.

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

lucru s-a întâmplat abia în anul 1872 prin Legea sinodală, când s-au pus bazele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.[8]

Legea sinodală din 1872 prevedea ca pe lângă Cancelaria Sfântului Sinod să se formeze şi o bibliotecă. Aceasta avea să se contureze de-a lungul timpului prin donaţii şi achiziţii. În data de 8 august 1877, arhidiaconul Gherasim Saffirin a fost delegat de Sfântul Sinod să ridice de la mănăstirea Hurezi un număr de 212 titluri, pentru a le duce la Bucureşti, în scopul formării unei *Biblioteci a Sfântului Sinod*. Catalogul[9] în baza căruia s-au luat cărţile de la Hurezi conţine date foarte sumare despre cărţile respective. Acestea sunt descrise la modul general, nefiind menţionat anul, locul de apariţie sau chiar titlul lucrărilor! Nu ştim dacă aceste volume au ajuns la destinaţie din cauza dificultăţii identificării lor. Printre primele donaţii cunoscute se numără cea a arhiereului Calist Stratonichias Băcăuanu care, la 28 mai 1880, dăruia Bibliotecii sinodale un ***Pidalion*** tipărit la Neamţ, în 1844.

Neavând un sediu propriu, Sfântul Sinod şi Cancelaria sa şi-au desfăşurat activitatea mai întâi în casele bisericii Sf. Dumitru din Bucureşti, apoi în cele ale familiei Lahovary. În anul 1909, un incendiu a distrus o parte din arhiva şi biblioteca Sfântului Sinod. Pentru buna desfăşurare a şedinţelor de lucru şi a activităţilor Sf. Sinod, la solicitarea Bisericii, Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii Publice a construit o clădire la Mănăstirea Antim, inaugurată în data de 10 octombrie 1912. La acest moment festiv, mitropolitul primat Conon Arămescu-Donici a amintit în cuvântarea sa şi faptul că Sf. Sinod

[8] Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române reprezintă adunarea tuturor episcopilor ortodocşi români, prezidaţi de mitropolitul primat, care avea reşedinţa la Bucureşti. În 1885, Biserica Ortodoxă Română a fost recunoscută ca autocefală (dreptul de a-şi organiza singură activităţile interne, dar în acord cu Dogmele, Tradiţia - Canoanele, Disciplina - Bisericii Ortodoxe Universale), iar în 1925 mitropolitul-primat a devenit patriarh.

[9] Arhiva Mănăstirii Hurezi, Dosar nr. 3/1877.

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

avea, în sfârşit, un local nou, unde, pe lângă spaţiul de lucru, putea să-şi aşeze „*arhiva şi bogata bibliotecă*."[10]

Biblioteca servea spre documentare ierarhilor şi personalităţilor Bisericii, dar nu avea un caracter public. Ea a fost îmbogăţită, în timp, prin donaţii din partea ierarhilor şi, ulterior, prin numeroase achiziţii. Îi menţionăm pe primii ierarhi care au lăsat bibliotecii Sinodului unele cărţi sau chiar toată biblioteca personală: mitropolitul-primat Calinic Miclescu (+1886), mitropolitul-primat Conon Arămescu-Donici (+1922), arhiereul Meletie Dobrescu Gălăţeanul (+1923), arhiereul Sofronie Vulpescu (+1923).

De-a lungul timpului, apar referiri sporadice şi la bibliotecă. Aceasta deoarece un funcţionar din Cancelarie avea îndatorirea de bibliotecar, cum este cazul pr. Ovidiu Musceleanu care, în 1923, trecea de pe postul de director al Cancelariei (pe care îl ocupase între 1896-1923) pe cel de arhivar şi bibliotecar, rămânând aici până în februarie 1924. Acesta a şi consemnat pe o ***Biblie*** de la 1688 că a primit-o pentru Biblioteca Sinodală de la Internatul Teologic.

Că biblioteca era în preocuparea ierarhilor o dovedeşte chiar arhiereul Meletie Constănţeanu care, în şedinţa Sf. Sinod din 1912, îndemna la procurarea colecţiei complete a ***Monitorului Oficial*** şi a colecţiei de legi ***Hamangiu*** pentru Biblioteca Sfântului Sinod, necesare Cancelariei Sfântului Sinod.

În anul 1922, istoricul Ştefan Berechet scria un articol numit ***Ne trebuie muzeu şi bibliotecă***,[11] în care sublinia necesitatea existenţei unei biblioteci teologice care să poarte oficial numele de „Biblioteca Sfântului Sinod." Ulterior, chiar mitropolitul primat Miron Cristea, devenit patriarh în 1925, a făcut un apel către preoţi şi credincioşi să doneze cărţi pentru constituirea unei biblioteci utile cât mai multora.

[10] Cuvânt inaugural publicat în revista ***Biserica Ortodoxă Română***, nr. 1, ianuarie, 1913, p. 24-28.

[11] În revista ***Biserica Ortodoxă Română***, 1922, nr. 6, p. 528.

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

În septembrie 1930, patriarhul Miron Cristea îi solicita mitropolitului Gurie Grosu al Basarabiei cărţi patristice în limba rusă pentru Biblioteca Sfântului Sinod.

Reorganizarea Bibliotecii Sfântului Sinod pe baze ştiinţifice

În timpul păstoriei patriarhului Justinian Marina (1948-1977), Biblioteca Sfântului Sinod din Palatul sinodal de la Antim a fost cu totul reamenajată, împreună cu ansamblul care o găzduia.

Menţionăm şi faptul că unele săli, holul principal şi exteriorul palatului au fost împodobite cu picturi de către artista Olga Greceanu în trei etape: 1933, 1961 şi 1965.

În primul rând, în 26 februarie 1950 s-a votat ***Regulamentul organismelor centrale din Patriarhia Română*** (în cadrul ***Legiuirilor Bisericii Ortodoxe Române***, numite azi ***Statutul de organizare şi funcţionare a BOR***). În acest regulament, articolele 193-195 reglementau, pentru prima oară la noi, modul de organizare şi desfăşurare a activităţii bibliotecilor şcolilor de teologie şi a celor eparhiale (din episcopii, arhiepiscopii, mitropolii).

În Palatul de la Antim, care nu mai servea şedinţelor Sf. Sinod (deoarece ele aveau loc la Reşedinţa patriarhală), fostele birouri ale ierarhilor de odinioară au fost amenajate pentru a se păstra cărţile: pereţii au fost îmbrăcaţi în întregime cu mobilier din lemn de stejar, conform proiectului întocmit de către arhitectul D. Ionescu-Berechet şi sculptat, între 1959-1962, în atelierele Patriarhiei de la mănăstirea Plumbuita.

Cele două săli monumentale - foste de şedinţe - au fost deschise prima, ca sală de lectură, iar a doua, pentru expoziţii. Biblioteca din palatul de la Antim a primit temporar numele de „Biblioteca Patriarhiei," iar din 1965 i s-a fixat numele avut iniţial de „Biblioteca Sfântului Sinod." Sălile destinate azi cititorilor, poartă încă ecourile întronizării primului Patriarh al României, Miron Cristea (1925), sau ale altor evenimente, de mare însemnătate, din istoria Bisericii noastre.

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

Translarea Palatului Bibliotecii Sfântului Sinod

Amplasat chiar în zona unde se amenaja bulevardul Victoria Socialismului, Palatul Bibliotecii Sfântului Sinod trebuia demolat, dar, graţie soluţiei realizate de echipa inginerului dr. Eugeniu Iordăchescu, prin procedeul „translaţie," în ianuarie 1985, clădirea sinodală a fost rotită, pe o temperatură de -18°, în 6 ore şi 20 de minute, aproximativ 13°, cu o viteză de rotire de 1,56 m/oră. Pe 20 februarie, acelaşi an, palatul a fost deplasat de la locul său iniţial, la o distanţă de 20.35 m, fiind adus la câţiva metri de biserica mănăstirii, pe latura de nord a acesteia, pe locul vechii cuhnii şi al unui corp de chilii demolate. Lucrarea de mutare a clădirii a durat, în această a doua etapă, 13 ore şi 38 de minute. Pe tot timpul lucrărilor, personalul care activa în interiorul palatului, la Cancelarie şi la Bibliotecă, şi-a desfăşurat nestingherit activitatea. În prealabil, fuseseră evacuate depozitele de la subsolul care se desfiinţa, pentru a se putea turna centura de beton care asigura integritatea clădirii, pe toată durata mutării.

Colecţiile Bibliotecii Sfântului Sinod s-au mărit considerabil prin venirea aici, în 1959, a unei părţi din biblioteca (Reşedinţei) Palatului Patriarhal, la care s-au adăugat: bibliotecile Mănăstirii Tuturor Sfinţilor (Antim) şi a Internatului Facultăţii de Teologie din Bucureşti de la mănăstirea Radu Vodă (la Internatul teologic erau concentrate multe alte biblioteci: cele ale Facultăţilor de Teologie de la Suceava şi Cernăuţi - evacuate în martie 1944 - bibliotecile Seminarului Central din Bucureşti (avea 4) şi cea a Seminarului „Nifon;" Internatul, Facultatea de Teologie din Suceava şi Seminariile fuseseră desfiinţate în 1948, iar cărţile şi manuscrisele lor, depozitate vremelnic, la biblioteca Internatului Facultăţii de Teologie). În Biblioteca sinodală de la Antim au mai fost strânse şi cărţi vechi, de la unele parohii din Bucureşti (Brezoianu, Sf. Mina - Stejaru, Sf. Ilie Rahova) şi din ţară - în special, Moldova - care s-au alăturat celor peste 500 de volume de carte veche care aparţinuseră Cancelariei Sfântului Sinod.[12] Tot la Biblioteca sinodală au venit în 1959 cărţile care aparţinuseră cândva unor alte instituţii

[12] Arhiva Administraţiei Patriarhale, Dosar nr. 45/1959.

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

ecleziastice: *Societatea licenţiaţilor în teologie*, *Societatea studenţilor în teologie*, *Societatea clerului român „Ajutorul," Biblioteca Consistoriului Superior Bisericesc*, *Biblioteca Tipografiei Cărţilor Bisericeşti - Institutul biblic* (acesta din urmă, în 1962, a donat Bibliotecii Sinodului 9872 volume), Seminariile teologice de la Huşi, Galaţi şi Ismail, desfiinţate încă din 1891.

O importantă contribuţie la sporirea fondurilor Bibliotecii Sfântului Sinod a avut-o *Comisia de achiziţii* formată din: fostul mitropolit al Bucovinei Tit Simedrea,[13] profesorul Al. Elian,[14]Virgil Cândea, prof. Dan Simonescu (membru din 1966), preotul clasicist Dumitru Fecioru. Acesta din urmă, reputat traducător din limba greacă veche, a catalogat o parte din manuscrisele româneşti şi a avut misiunea de a concentra şi organiza la Sfântul Sinod toate fondurile bibliotecilor instituţiilor bisericeşti desfiinţate.

Unii dintre membrii comisiei fuseseră bibliotecari la Academia Română, ceea ce a ajutat la organizarea Bibliotecii sinodului după normele acesteia. Începând cu 1964, din comisie au făcut parte şi pr. Ene Branişte, diac. Emilian Vasilescu, Const. Pavel, toţi fiind profesori la Facultatea de Teologie din Bucureşti. Achiziţiile se făceau de la persoane particulare prin *Anticariatul de Stat*, de la *Centrul de librării şi difuzare a cărţii* şi *Colectura bibliotecilor*.

Într-o perioadă relativ scurtă (1960-1975) s-au procurat masiv cărţi de la unele personalităţi ale culturii române aflate la apusul vieţii sau de la moştenitorii lor.

Printre primele donaţii se numără cele peste 1.400 de volume de carte, reviste şi manuscrise personale, care au revenit Bibliotecii sinodale în 1959 de la ieroschimonahul martir Daniil Sandu Tudor, mort în noiembrie 1962 în temniţa de la Aiud, pentru vina de a fi fost animator al mişcării de revigorare spirituală şi culturală *Rugul aprins* de la mănăstirea Antim.

---

[13] Cunoscut istoric şi cercetător al manuscriselor şi al cărţilor vechi, v. ***Mitropolitul Tit Simedrea, Un Ierarh misionar, istoric al vechii culturi româneşti***, în ***Ziarul Lumina***, 30 dec. 2011.

[14] Reputat bizantinolog.

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

În 1960 a fost adusă la Sf. Sinod biblioteca dr. Nicolae Popoviciu (+ 1960), fost episcop al Oradiei şi cea a acad. Teodor Burada. În acelaşi an, au fost strânse şi expediate la Sf. Sinod cărţile greceşti de la fostele comunităţi elene din Sulina, Galaţi, Tulcea, Brăila, Constanţa. Tot în 1960, câteva sute de cărţi au fost dăruite Sf. Sinod de cunoscutul G.T. Kirileanu, scriitor şi fost bibliotecar regal.[15] În anul următor, au fost cumpărate lucrări rămase în manuscris de la familia reputatului profesor Vasile Loichiţă, fost decan al Facultăţii de Teologie din Cernăuţi.

Biblioteca Sf. Sinod a cumpărat în 1961 de la I. Miclescu-Prăjescu, nepotul mitropolitului primat Calinic Miclescu, volume care aparţinuseră ierarhului bibliofil. Istoricul de artă Victor Brătulescu a vândut Bibliotecii sinodului exemplare de valoare pentru a fi incluse în colecţiile de patrimoniu. O achiziţie importantă a fost în 1961 biblioteca pr. dr. Gh. Ciuhandu, fost protopop bihorean şi militant ortodox. Acesta deţinea o bogată colecţie de manuscrise şi carte românească rară.

Pentru a îmbogăţi biblioteca proaspăt reorganizată şi pentru a pune la adăpost cărţile vechi, patriarhul Justinian a trimis în 1961 o circulară în toată ţara prin care solicita să i se trimită la Bucureşti cărţile vechi netrebuincioase parohiilor. O frumoasă donaţie a fost primită din partea primarului Florenţei, Giorgio La Pira, care, în 1962, a publicat în facsimil bula papală ***Laetentur caeli et exultet terra*** a unirii Bisericii Occidentale cu cea Orientală, petrecută în strălucitul oraş italian în 1439, la Sinodul de la Ferrara-Florenţa.

În 1962, a fost adusă la Biblioteca sinodului agoniseala de carte a lui Constantin Sudeţeanu, fost profesor universitar de sociologie şi etică la Universitatea din Cluj. Alături de cărţi, s-au cumpărat şi hrisoave, monede, icoane, costume populare, veşminte şi odoare vechi de altar.[16] Lor li se

[15] Arhim. Policarp Chiţulescu, ***G. T. Kirileanu - ctitor de biblioteci***, în Ziarul ***Lumina*** al Patriarhiei Române, 2 dec. 2010.

[16] În actuala sală de conferinţe a Bibliotecii a funcţionat prima expoziţie muzeală a Patriarhiei, amenajată aici în 1964; v. Arhim. Policarp Chiţulescu, ***O icoană de la Sf. Neagoe Basarab şi primul muzeu al Patriarhiei Române***, în

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

adaugă, din 1963, şi valoroasa fototecă a lui Al. Petit, cunoscut fotograf interbelic. Tot în 1963, preotul academician Nicolae M. Popescu, fost dascăl al regelui Mihai, ministru al cultelor etc., a donat Patriarhiei 6.000 volume, între care nenumărate manuscrise şi cărţi româneşti rare. Lui i s-a alăturat prof. ieşean Cicerone Iordăchescu, care a lăsat spre păstrare manuscrisele sale, pline de gânduri care atunci nu puteau fi rostite…

Artista Olga Greceanu a vândut în 1963 Bibliotecii Sinodului cele opt volume manuscrise ale faimosului ***Dicţionar biblic***,[17] bogat ilustrat, rodul unei munci de peste 30 de ani.

Biblioteca Sf. Sinod a funcţionat de obicei cu 5 bibliotecari. În afară de pr. prof. Dumitru Fecioru, biblioteca a avut şi alţi bibliotecari pricepuţi, cu o cultură deosebită, unii dintre ei fuseseră mutilaţi spiritual şi fizic de regimul comunist, cărora patriarhul Justinian le-a întins o mână de ajutor, recuperându-le talentul şi valoarea. Îi pomenim pe unii dintre aceşti devotaţi bibliotecari: pr. prof. Dumitru Stăniloae, Dan Zamfirescu, Gh. Alexe, scriitorul Bartolomeu Valeriu Anania,[18] fost şi şef al bibliotecii în 1965, Niculae Mihaela, Tereza Valerian.

Printre cei care au luat parte la noua organizare a bibliotecii de la Sf. Sinod încă de la începuturile ei s-a numărat arhimandritul Grigorie Băbuş, arestat în 1959 cu tot „lotul" *Rugului aprins*. El s-a întors la bibliotecă în 1964, odată cu graţierea generală, pentru a fi directorul bibliotecii timp de 44 de ani.[19]

---

vol. ***Sf. Voievod Neagoe Basarab - ctitor de biserici şi cultură românească***, Bucureşti, Ed. ***Cuvântul vieţii***, 2012, p. 231-240.

[17] Publicat în 2011 la Editura Patriarhiei Române.

[18] Fost mitropolit al Clujului (+ 2011).

[19] Arhim. Policarp Chiţulescu, ***Arhimandritul Grigorie Băbuş, un vrednic slujitor al altarului şi al cărţii***, în Ziarul ***Lumina*** al Patriarhiei Române, 23 feb. 2011.

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

În data de 22 februarie 1966, la împlinirea vârstei de 65 de ani, patriarhul Justinian a dăruit Bibliotecii manuscrise şi cărţi de mare preţ,[20] grijă pe care a manifestat-o până la sfârşitul vieţii.

Biblioteca Sf. Sinod a primit în 1966 o parte dintre cărţile eruditului preot muzicolog, I. D. Petrescu-Visarion. Alte cărţi de preţ au fost cumpărate în 1967 de la profesorul istoric Teodor M. Popescu şi de la Nestor Camariano, care le avea de la bizantinologul Demostene Russo. Tot în 1967, doctorul Horaţiu Georgescu a donat colecţia ***M. Eminescu***, cuprinzând 212 volume cu ediţii valoroase ale operei poetului naţional, inclusiv ediţii princeps, studii etc.

În 1968 au fost cumpărate unele volume de la pr. prof. P. Vintilescu, iar în 1969 de la istoricul G. Potra.

Începând cu 1970, s-a înfiripat posibilitatea unei mai largi deschideri a bibliotecii, dar către un public avizat: profesori, doctoranzi, studenţi teologi şi cercetători laici din toată ţara. Arhimandritul director Grigorie Băbuş, autor de cărţi şi studii, a continuat organizarea ştiinţifică a bibliotecii, întocmindu-se fişiere pentru cărţi şi periodice, inclusiv pentru fondurile de patrimoniu.

Biblioteca Sfântului Sinod a făcut numeroase donaţii de periodice şi carte către instituţii bisericeşti sau către unele personalităţi ale culturii universale. În 1965 i s-a trimis profesorului italian Mario Ruffini colecţia completă a revistelor ***Biserica Ortodoxă Română*** şi ***Glasul Bisericii***. În 1966 s-au trimis volume în Olanda şi SUA, în 1967 Institutul de istorie, filologie şi folclor din Craiova a primit exemplare de carte veche la solicitarea lui C. Nicolăescu-Plopşor; în februarie 1968 s-au trimis exemplare la: Casele de odihnă şi de îngrijire a clericilor vârstnici de la mănăstirile Cheia, Viforâta, Dealu, apoi mănăstirile: Cernica, Căldăruşani, Pasărea, Ţigăneşti, Ghighiu, Ciorogârla, Neamţ, Sihăstria, Putna, Agapia, Văratic, Frăsinei, Hurezi, Curtea de Argeş, Prislop, la unele dintre acestea

[20] Arhim. Policarp Chiţulescu, ***Un Arhieraticon manuscris din secolul al XIX-lea aflat în colecţiile Bibliotecii Sfântului Sinod***, în vol. ***Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie***, Târgu-Mureş, volumul XI/2012, p. 104-117.

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

funcţionând şi seminarii de băieţi sau de fete. În septembrie 1977, unele vechi tipărituri muzicale au fost donate bibliotecii Institutului Teologic din Sibiu, iar în ianuarie 1978 Episcopia Ortodoxă a Alba Iuliei a primit un număr însemnat de cărţi şi reviste. În luna iunie 1978 s-a făcut o donaţie importantă Institutului Ecumenic pentru Studii Teologice din Ierusalim, iar în noiembrie acelaşi an, alte exemplare au plecat la Centros de Estudios Orientales y Ecumenicos Juan XXIII, Salamanca, Spania. În 1979 s-au expediat volume şi la mănăstirile Prislop şi Râmeţ, cartea religioasă fiind, ca odinioară, liantul care unea fraţii de peste munţi.

Şi după Revoluţia din 1989, Biblioteca Sfântului Sinod şi-a continuat frumoasa tradiţie de a înzestra cu exemplare din fondul de dublete (cărţi şi periodice) bibliotecile unor eparhii sau pe cele ale unor şcoli de teologie nou-înfiinţate; ne referim la Biblioteca Facultăţii de Teologie din Iaşi, care a primit 7657 de volume, în 1991, iar biblioteca Facultăţii de Teologie din Craiova a pornit la drum tot cu volume de la Sf. Sinod. Au mai primit donaţii Seminarul de la Dunărea de Jos (1992), Facultatea de Teologie din Arhiepiscopia Târgovişte (2010), biblioteca Episcopiei Severinului şi Strehaiei (2010), cea a Episcopiei Tulcii (2010), Seminarul Teologic din Bucureşti (2010) etc.

Astăzi, catalogarea documentelor se realizează atât pentru fişierele clasice, cât şi în softul Liberty3 pentru o viitoare constituire a cataloagelor digitale on-line.

Dintre serviciile destinate publicului, amintim: consultarea documentelor în sala de lectură, consultarea bazelor de date abonate de bibliotecă, acces la internet şi la cataloagele alfabetice, asistenţă în identificarea publicaţiilor în cataloage, accesibilitatea informaţiei: fotocopiere, inscripţionare CD şi pe DVD, copiere date pe memory stick, printare, scanare, fotografiere digitală, împrumut interbibliotecar (intern şi extern), realizarea de bibliografii şi biobibliografii, vizite colective în bibliotecă, manifestări culturale permanente sau ocazionate de marcarea unor evenimente, simpozioane, colocvii, mese rotunde, lansări de carte, întâlniri tematice, expoziţii de carte.

Biblioteca Sfântului Sinod este formată din două secţii generale:

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

Secţia *Colecţii speciale* care cuprinde:

- Cabinetul de manuscrise
- Cabinetul de carte veche românească
- Cabinetul de carte veche străină
- Cabinetul de fotografie şi documente
- Cabinetul de reviste şi periodice vechi, româneşti şi străine

Secţia *Colecţii contemporane* care cuprinde:

- lucrări de teologie, istorie, filosofie, beletristică, dicţionare, enciclopedii.

Fondul Cabinetului de manuscrise al Bibliotecii este unul dintre cele mai reprezentative, el cuprinzând lucrări slavone, greceşti şi româneşti, precum şi o serie de vechi manuscrise muzicale. Cele peste 500 de manuscrise datează din secolele XIV-XX; amintim celebrul ***Sbornic al lui Gherman*** (1359) copiat pe pergament, cele două manuscrise autograf de la Gavril Uric (prima jumătate a sec. XV), ***Liturghier*** (sec. XV - pergament pe rotulus) şi alte zeci de volume cuprinzând literatură liturgică, ascetică-filocalică, copiate în secolele XIV-XV, ***Tetraevanghele*** (sec. XVI). Adăugăm şi un substanţial fond de manuscrise româneşti, provenit în mare parte de la Mănăstirea Căldăruşani. Acestora li se adaugă şi o serie de diplome şi hrisoave din secolele XVI-XVIII.

Dintre manuscrisele mai recente, amintim pe cele ale lui Gala Galaction, prof. Teodor M. Popescu, ieroschim. martir Daniil Sandu Tudor, ale vestiţilor profesori de la Facultatea de Teologie din Cernăuţi: Vasile Gheorghiu, Cicerone Iordăchescu, Vasile Loichiţă sau ale artistei Olga Greceanu, autoarea frescei care împodobeşte monumentala incintă a bibliotecii.

Sub îndrumarea arhid. prof. dr. Sebastian Barbu-Bucur s-a demarat cercetarea şi catalogarea manuscriselor muzicale din Biblioteca Sfântului Sinod. Rezultatele acestor preţioase investigaţii urmează a fi publicate într-un volum-catalog ilustrat. De asemenea, valorificarea ştiinţifică a fondului de manuscrise slave se realizează sub îndrumarea doamnei prof. dr. Zamfira Mihail (urmând tradiţia începută de tatăl său, eruditul preot istoric Paul

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

Mihail, care a fişat primele manuscrise slave de la sinod), antrenând în acest proiect şi cercetători străini (de la Sofia, Moscova şi Sankt-Petersburg). Tot în direcţia valorificării ştiinţifice a colecţiilor Bibliotecii, a fost întocmit ***Catalogul Cărţii vechi româneşti*** - pentru secolele *XVII-XVIII*. În prezent, se lucrează şi la ***Catalogul manuscriselor româneşti***, început de pr. Dumitru Fecioru în urmă cu 50 de ani, de atunci lucrarea nemaifiind continuată. Fiecare volum de carte veche sau manuscris catalogat presupune o laborioasă descriere a conţinutului, a însemnărilor marginale, însoţite de fotografii. Pentru întocmirea profesionistă a unei astfel de fişe sunt necesare cunoştinţe de literatură profană şi teologică (patristică şi biblică), istorie, artă creştină (în special bizantină), noţiuni de paleografie chirilică, greacă şi slavonă, heraldică etc. În sprijinul identificării şi descrierii corecte a miilor de exemplare de patrimoniu, din colecţiile Bibliotecii sinodale, a fost creată o mică bibliotecă, din care amintim titlurile: ***Les filigrannes*** de Charles-Moïse Briquet, ***Le manuel du libraire*** de Jacques Charles Brunet, ***Trésor de livres rares et précieux*** de J. G. Th. Graesse, ***La bibliographie hellénique*** de E. Legrand, ***Dictionnaire encyclopédique du livre***, ***Bibliografia Românească Modernă*** etc., toate aceste lucrări constând în mii de pagini de importante descrieri ştiinţifice ale cărţilor rare şi preţioase.

Fondul Cabinetului de carte veche străină şi românească

Cartea veche constituie una dintre cele mai valoroase secţiuni a *Colecţiilor speciale*. Cea mai veche carte străină din Biblioteca Sfântului Sinod este volumul greco-latin ***De rebus suis Carmina***, aparţinând Sf. Grigorie Teologul, tipărit în 1504 la Veneţia, în oficina lui Aldus Manutius. Lui i se adaugă numeroase alte tipărituri greceşti şi slave imprimate între secolele XVI-XVIII, cu legături elegante şi ex-librisuri ale unor posesori celebri.

Cea mai veche carte românească este ***Antologhionul*** de la Câmpulung, apărut în 1643, căruia i se alătură ***Cazania de la Iaşi*** (1643) şi multe alte titluri din ***Bibliografia Românească Veche***.

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

Restaurarea şi conservarea colecţiilor de patrimoniu

Un vechi deziderat al Bibliotecii - azi împlinit - a fost deschiderea unui atelier propriu de restaurare carte. Acesta funcţionează astăzi în spaţiul Bibliotecii, cu personal atestat în domeniu. De-a lungul celor 4 ani de funcţionare a atelierului, începând cu 2010, au fost restaurate importante volume de patrimoniu: ***Noul Testament***, Basileae, 1545; Sf. Atanasie cel Mare, ***Opere complete***, Paris, 1625 (exemplar din biblioteca de la Văcăreşti, cu ex-librisul domnitorului Nicolae Mavrocordat); ***Nea Synopsis Diaforon Istorion***, aparţinând lui Matei Cygala, Veneţia, 1637, o ediţie foarte rară a acestei lucrări, ***Scutul Catehismului***, Alba Iulia, 1656; ***Psaltirea în versuri***, Uniev, 1673 (Sf. Ierarh Dosoftei), ***Acatist***, imprimat de Sf. Antim Ivireanul, Snagov, 1698 - unicat; D. Cantemir, ***Divanul sau gâlceava înţeleptului cu lumea***, Iaşi 1698, ***Dumnezeieştile Liturghii*** tipărite de Sf. Antim Ivireanul la Târgovişte în 1713, ***Octoih***, Buzău, 1700, ediţia rară a ***Didahiilor*** aparţinând episcopului Ilie Miniat, Veneţia, 1720 ş.a. Acestora li se adaugă manuscrise, documente, fotografii, hărţi, scrisori, toate fiind rezultatele de excepţie ale restauratorului-expert, Gabriela Pisică. Astfel, aceste valori au fost salvate de la degradare şi dispariţie. Au avut loc şi participări din partea Bibliotecii la saloane naţionale de restaurare, unde aceste lucrări au fost evidenţiate.

Vizite primite de Biblioteca Sfântului Sinod

Biblioteca Sfântului Sinod a fost gazda a numeroase vizite din partea unor delegaţii străine, tot aici organizându-se şi conferinţe internaţionale, precum şi alte momente festive. Amintim: vizita delegaţiei participante la ***Conferinţa creştină pentru pace*** (11-17 nov. 1963), vizita Catolicosului Vasken I al Armeniei (iunie 1965), vizita Arhiepiscopului Michael Ramsey (iunie 1965), vizita preşedintelui Indiei, Sardepalli Radhakrishnan, (octombrie 1965). În sala de lectură a Bibliotecii a avut loc în data de 16 octombrie 1966 şedinţa solemnă a Sfântului Sinod cu ocazia împlinirii a 250 de ani de la moartea martirică a Sf. Antim Ivireanul. Alte vizite au fost cea a patriarhului Pimen al Rusiei (oct. 1972) şi cea a arhiepiscopului Sundby de Upsalla, primatul luteran al Suediei, (2-12 mai 1972).

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

În mai multe rânduri (mai ales după 1989), Biblioteca a fost vizitată de şefii de stat ai Gruziei care au venit la mănăstirea Antim, alături de alţi miniştri şi ierarhi străini.

În data de 9 decembrie 2013, la Biblioteca Sfântului Sinod a fost primit ES Mons. J. L. Bruguès, directorul Bibliotecii şi Arhivelor Vaticanului, însoţit de ES dl. Bogdan Tătaru-Cazaban, ambasadorul României pe lângă Sfântul Scaun.

Patriarhii României, fiind direct răspunzători de Biblioteca Sfântului Sinod, ca preşedinţi ai Sfântului Sinod, au consolidat poziţia bibliotecii prin continuă susţinere financiară şi prin donaţii de carte.

Printre ultimele mari donaţii primite de Biblioteca Sfântului Sinod de la unele personalităţi, se numără bibliotecile: arhim. Sofian Boghiu, pr. prof. Gheorghe Moisescu, acad. Virgil Cândea, arhim. Grigorie Băbuş, prof. Iorgu Ivan, arhim. Chesarie Gheorghescu, prof. Radu Mărculescu - fost pictor de biserici etc.

În data de 28 octombrie 2012, a fost celebrat centenarul Palatului Sfântului Sinod. Tot atunci, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul României, în prezenţa membrilor Sfântului Sinod a inaugurat noua sală de lectură. Cu acest prilej, a fost prezentat publicului albumul ***Palatul Bibliotecii Sfântului Sinod - istorie şi actualitate***. De asemenea, la intrarea în clădire, a fost dezvelită o placă de marmură care consemnează aniversarea centenarului edificiului sinodal.

Activitatea ştiinţifică şi de cercetare, ca misiune creştină

Pentru a face posibilă, în cadrul Bibliotecii, organizarea de sesiuni ştiinţifice şi alte întruniri tematice s-a amenajat (cu dotări de mobilier şi tehnică nouă) sala de întruniri *Conon Arămescu-Donici, mitropolit primat* (sfinţită / inaugurată în 2010), prevăzută cu un oficiu; acestora li se adaugă şi o sală de lectură modernizată, care poartă numele: *Atanasie Mironescu, mitropolit primat*.

Pentru prima oară în existenţa sa, Biblioteca a organizat în 2010 şi în anii următori, sesiuni ştiinţifice internaţionale, cu titlul ***Colocviile Bibliotecii sinodale de istorie a textelor vechi***, care au abordat teme de

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)

cercetare, plecând de la texte aflate în manuscrisele din colecţiile sale sau de la teme de istoria cărţii vechi; mergându-se pe aceeaşi linie, au fost vernisate şi expoziţii de fotografie, carte veche şi manuscrise, la care se adaugă lansări de carte, seminarii cu studenţi, elevi etc. Tot pentru întâia oară, din anul 2008, s-au publicat studii în reviste de specialitate (în ***Revista de istorie a cărţii*** de sub egida Bibliotecii Academiei Române şi a principalelor biblioteci, în revistele centrale ale Patriarhiei etc.) sau în volume aparte ***Manuscrise din Biblioteca Sfântului Sinod*** - 2008, ***Tipărituri din Ţara Românească tezaurizate de Biblioteca Sfântului Sinod*** - 2009, ***Cărţi din Bibliotecile medievale păstrate în Biblioteca Sfântului Sinod*** - 2011, ***Mărturie în cuvânt şi chip. Vocabular al credinţei creştine*** alcătuit de Olga Greceanu. În aceste lucrări sunt prezentate unele dintre lucrările şi colecţiile de patrimoniu ale Bibliotecii. Această deschidere a făcut posibilă iniţierea unor colaborări cu muzee şi biblioteci de prestigiu din ţară, concretizate în expoziţii şi alte evenimente culturale (la Muzeul Naţional Cotroceni 2008 şi 2011, la Biblioteca Academiei, expoziţii tematice în colaborare cu Sectorul Patrimoniu Cultural al Patriarhiei Române).

În incinta recent renovată a Bibliotecii, înfrumuseţată de mult cu picturi de către artista Olga Greceanu, Centrul de Presă Basilica (tv, radio, Ziarul Lumina) a derulat numeroase emisiuni şi activităţi documentare.

Întrucât Biblioteca Sfântului Sinod a fost mai puţin prezentă şi aproape necunoscută în peisajul celorlalte instituţii similare, s-a avut în vedere evidenţierea valorii sale, ca sprijin la aportul Bisericii Ortodoxe Române, privind susţinerea culturii şi spiritualităţii româneşti. Pentru mai multă eficienţă şi vizibilitate, a fost creat un site propriu al Bibliotecii: www.bibsinod.ro, unde sunt postate serviciile Bibliotecii şi întreaga ei activitate; aceasta se alătură celorlalte demersuri de misiune creştină şi culturală întreprinse de Biserica noastră întru folosul neamului românesc.

BDD-A30294 © 2013 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 07:51:30 UTC)